

Міністерство освіти і науки України
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

Кафедра психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ТРЕНІНГ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Рівень вищої освіти:	Магістр
Галузь знань:	01 «Освіта / Педагогіка»
Спеціальність:	012 «Дошкільна освіта»
Освітня програма:	«Дошкільна освіта»

Рівне – 2022 рік

Робоча програма з дисципліни «Тренінг розвитку комунікативної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти» для студентів освітньої програми «Дошкільна освіта» рівня вищої освіти «Магістр» за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка»

Розробник: канд. психол. наук, доцент Михальчук Ю.О.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології

Протокол від «01» вересня 2022 року № 1

Завідувач кафедри _____ доц. Михальчук Ю.О.

«01» вересня 2022 року

Схвалено навчально – методичною комісією педагогічного факультету Міжнародного економіко – гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука
Протокол від 01 вересня 2022 р.

Голова навчально – методичної комісії _____ доц. Сойко І.М.

Гарант освітньо – професійної програми _____ доц. Мельничук Л.Б.

©Михальчук Ю.О., 2022 рік
© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 90 Кількість змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти: другий (магістерський) Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність 012 Дошкільна освіта Освітня програма «Дошкільна освіта»	Вибірковий компонент освітньої програми	
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
		Лекції	
		20 год.:	10 год.:
		Практичні, семінарські	
		10 год.	10 год.
		Лабораторні	
		-год.:	-год.:
		Самостійна робота	
60 год.	70 год.		
Вид контролю: 3 сем. - залік			

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: оволодіння теоретичними знаннями та практичними вміннями ділового спілкування; пізнання себе, розвиток умінь та навичок ефективного спілкування, активного слухання, підвищення рівня емпатії, конструктивне вираження своїх думок і почуттів, попередження та вирішення конфліктів, формування потреби в самовдосконаленні, адекватне оцінювання себе.

Завдання:

1. Уміння вести нараду, збори, керувати дискусіями, вміти аргументувати власну позицію;
2. Підвищення самооцінки - ставлення суб'єкта до самого себе як носія певних властивостей і позитивних рис;
3. Підвищення рівня міжособистісної атракції (симпатії).
4. Формування дружнього, згуртованого колективу через активізацію ціннісних орієнтацій кожного члена;
5. Формування та розвиток комунікативних навичок;
6. Розвиток культури спілкування;
7. Формування в молоді почуття власної цінності, позитивного ставлення до життя, усвідомлення доцільності свого існування;
8. Виховання здатності долати неприємні почуття й невпевненість;
9. Формування емпатії;
10. Розвиток власної ініціативи у вирішенні будь-якого завдання;

11. Формування дружніх зв'язків, навичок самоконтролю;
12. Конструктивне вирішення конфліктних ситуацій.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **знати**:

- психологічні особливості проведення ділових нарад, зборів, дебатів;
- норми професійної етики та фахового спілкування.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі повинні **вміти**:

- керувати власними емоційними станами в разі виникнення конфліктних ситуацій в просторі комунікативної взаємодії;
- планувати та проводити ділові наради, збори, керувати дискусіями;
- попереджувати та вирішувати конфлікти;
- долати власну тривожність та невпевненість;
- конструктивно виражати власні думки і почуття
- вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основні парадигми соціально-психологічного тренінгу

Тема 1. Психологічний тренінг як метод практичної психології.

Загальне уявлення про психологічний тренінг. Специфічні риси і основні парадигми тренінгу. Групові норми

Література: основна: 6, 7-12,15; допоміжна: 2, 5, 10, 11-13.

Тема 2. Психологічні особливості тренінгової групи

Цілі тренінгової роботи. Переваги групової форми психологічної роботи. Поняття про групову згуртованість. Гомогенність та гетерогенність тренінгових груп. Якісний склад тренінгових груп. Кількісний склад тренінгових груп

Література: основна: 3, 6, 8-9, 11, 12; допоміжна: 1, 2, 4, 16, 19.

Тема 3. Методи тренінгової роботи

Ефективні методи проведення тренінгу. Традиційна схема тренінгового заняття

Література: основна: 2, 3, 13, 15; допоміжна: 1, 4, 10, 14, 18-19.

Тема 4. Особистість ведучого тренінгової групи

Основні ролі ведучого групи. Стили керівництва групою. Характеристика особистості групового тренера

Література: основна: 6, 7-12,15; допоміжна: 5,10,11-13, 16.

Змістовий модуль 2. Основи успішного ділового спілкування

Тема 5. Ділове спілкування

Форми і види ділового спілкування та фактори впливу на особистість людини. Як проводити ділові бесіди. Різновиди бесід. Етапи бесід

Література: основна: 4, 5, 13-14, 19-20; допоміжна: 6, 9, 15, 20, 23.

Тема 6. Особливості проведення наради, зборів, дискусії

Нарада. Збори. Ділова дискусія. Публічні виступи

Література: основна: 1, 16, 17, 18, 20; допоміжна: 3, 6, 7-8, 24.

Тема 7. Техніка ведення ділових переговорів

Сутність та функції ділових переговорів. Стадії переговорів. Прийоми переговорів. Особливості проведення переговорів. Стили переговорів. Підходи в переговорах. Особисті якості переговорника

Література: основна: 4-5, 13-14, 17-18; допоміжна: 6-7, 8-9, 20-24.

Тема 8. Невербальне спілкування.

Загальні відомості про невербальне спілкування. Особистісний простір. Сигнали очей. Постава і поза. Значення деяких жестів. Метамова, або як читати між рядками.

Література: основна: 4-5, 13-14, 17-18; допоміжна: 6-7, 8-9, 20-24.

Тема 9. Уміння слухати

Слухання в процесі спілкування. Слухання як активний процес. Нереклексивне слухання. Рефлексивне слухання.

Література: основна: 1, 4, 5, 16, 17, 18, 20; допоміжна: 3, 6, 7-8, 9, 23-24.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Основні парадигми соціально-психологічного тренінгу													
Тема 1. Психологічний тренінг як метод практичної психології.	8	2	-			6	10	2	-				8
Тема 2. Психологічні особливості тренінгової групи.	8	2	-			6	10	2	-				8
Тема 3. Методи тренінгової роботи.	12	2	2			8	12	2	2				8
Тема 4. Особистість ведучого тренінгової групи.	10	2	2			6	10	-	2				8

Змістовий модуль 2. Основи успішного ділового спілкування												
Тема 5. Ділове спілкування.	8	2	-			6	8	-	-			8
Тема 6. Особливості проведення наради, зборів, дискусії.	8	2	2			4	10	2	2			6
Тема 7. Техніка ведення ділових переговорів.	14	4	2			8	12	2	2			8
Тема 8. Невербальне спілкування.	10	2	2			6	8	-	2			6
Тема 9. Уміння слухати.	12	2	-			10	10	-	-			10
Усього годин	90	20	10			60	90	10	10			70

5. Теми практичних занять

1	Психологічний тренінг як метод практичної психології	-
2	Психологічні особливості тренінгової групи	-
3	Методи тренінгової роботи	2 / 2
4	Особистість ведучого тренінгової групи	2 / 2
5	Ділове спілкування	-
6	Особливості проведення наради, зборів, дискусії	2/2
7	Техніка ведення ділових переговорів	2/ 2
8	Невербальне спілкування	2/2
9	Уміння слухати	-
	Разом:	10 / 10 год.

6. Самостійна робота

1	Психологічний тренінг як метод практичної психології	6 / 8
2	Психологічні особливості тренінгової групи	6 / 8
3	Методи тренінгової роботи	8 / 8
4	Особистість ведучого тренінгової групи	6 / 8
5	Ділове спілкування	6 / 8
6	Особливості проведення наради, зборів, дискусії	4 / 6
7	Техніка ведення ділових переговорів	8/ 8
8	Невербальне спілкування	6 / 6
9	Уміння слухати	10 / 10
	Разом:	60 / 70 год.

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів

Змістовий модуль 1. Основні парадигми соціально-психологічного тренінгу				
Тема 1. Психологічний тренінг як метод практичної психології.	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Усне опитування, тестовий контроль	<i>основна: 6, 7-12,15; допоміжна: 2, 5, 10, 11-13.</i>	5
Тема 2. Психологічні особливості тренінгової групи.	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Усне опитування, тестовий контроль	<i>основна: 3, 6, 8-9, 11, 12; допоміжна: 1, 2, 4, 16, 19.</i>	5
Тема 3. Методи тренінгової роботи.	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Вправа «Плутанка» Правила спілкування в групі. Норми групової психологічної роботи Вправа «Інтерв'ю» Вправа «Ти про мене ще не знаєш...»	<i>основна: 2, 3, 13, 15; допоміжна: 1, 4, 10, 14, 18-19.</i>	5
Тема 4. Особистість ведучого тренінгової групи.	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Вправа «Зав'язування контактів» Вправа «Я людина» Вправа «Автопортрет» Вправа «Зоровий контакт»	<i>основна: 6, 7-12,15; допоміжна: 5,10,11-13, 16.</i>	5
Змістовий модуль 2. Основи успішного ділового спілкування				
Тема 5. Ділове спілкування	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Усне опитування, тестовий контроль	<i>основна: 4, 5, 13-14, 19-20; допоміжна: 6, 9, 15, 20, 23.</i>	5
Тема 6. Особливості проведення наради, зборів, дискусії	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Інформаційне повідомлення «Успіх ділової наради та зборів» Ділова гра «Відрядження за кордон» Вправа «Мух краше ловити на мед»	<i>основна: 1, 16, 17, 18, 20; допоміжна: 3, 6, 7-8, 24.</i>	5
Тема 7. Техніка ведення ділових переговорів.	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Психологічна гра «Повінь» Інформаційне повідомлення «Толерантна людина» Вправа «Суперечка» Вправа «Фермер, будинок, землетрус» Притча «Все залежить від тебе»	<i>основна: 4-5, 13-14, 17-18; допоміжна: 6-7, 8-9, 20-24.</i>	10
Тема 8. Невербальне спілкування.	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Вправа «Щоб говорити правду» Інформаційне повідомлення «Особливості спілкування»	<i>основна: 4-5, 13-14, 17-18; допоміжна: 6-7, 8-9, 20-24.</i>	10

		Вправа «Спілкування в різних позиціях» Вправа «Танець із папірцями» Вправа «Час спілкування» Вправа « Мішок щастя» Релаксаційна вправа «Квітка доброти» Вправа «Найщиріше побажання»		
Тема 9. Уміння слухати	Виконання психотехнік, робота з психотехніками	Усне опитування, тестовий контроль	<i>основна: 1, 4, 5, 16, 17, 18, 20; допоміжна: 3, 6, 7-8,9, 23-24.</i>	10

8. Індивідуальні завдання

У межах вивчення навчальної дисципліни студенту необхідно підготувати доповідь та презентувати презентацію на тему, що стосується його професійної діяльності з переліку:

1. Використання погляду в діловому спілкуванні.
2. Сигнали тіла в традиціях різних народів.
3. Поза і постава під час ділових переговорів.
4. Поняття про метамову.
5. Використання кліше в нашій мові.
6. Метамова в побутовому і діловому спілкуванні
7. Використання невербальних сигналів у комерції
8. Нереклексивне слухання
9. Реклексивне слухання
10. Національні особливості ділового спілкування
11. Підготовка до зборів і їх проведення
12. Різновиди публічних виступів
13. Підготовка та проведення дебатів
14. Тактика і принципи переговорів
15. Конфлікти у бізнес-спілкуванні
16. Явище спілкування як соціально-психологічний феномен.
17. Особливості спілкування як однієї з форм активності людини.
18. Психічні механізми явища соціальної перцепції.
19. Комунікативна сторона явища спілкування: особливості, структура, засоби.
20. Проблемні аспекти людського спілкування і шляхи та способи їх подолання.
21. Психологія і культура слухання та мовлення.
22. Вплив особистості на ефективність переконання.
23. Невербальні засоби і культура спілкування.
24. Нові дослідження в сфері невербаліки.
25. Методи вивчення та техніка оптимізації спілкування.
26. Взаємодія і психологічний вплив під час ділового спілкування.
27. Спільна діяльність, її структурні елементи, послідовність використання індивідуальної та спільної діяльності.
28. Класифікація і характеристика взаємодії в бізнес комунікаціях.
29. Бар'єри на шляху взаєморозуміння.

30. Поняття психологічного впливу в бізнес комунікаціях.
31. Способи впливу людей під час спілкування в бізнес комунікаціях (переконання, навіювання, самонавіювання, психічне зараження, наслідування, маніпулювання та актуалізація).
32. Принципи організації ефективної дискусії в бізнес комунікаціях.
33. Конструктивні та неконструктивні конфлікти в бізнес комунікаціях
34. Залагодження конфліктів в бізнес комунікаціях
35. Культура спілкування управлінця в бізнес комунікаціях.

Форма роботи: презентації, конструювання тренінгових занять.

9. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни «Тренінг розвитку комунікативної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти» застосовуються наступні методи навчання:

- лекції, в тому числі й проблемні з попередньою роздачею лекційних матеріалів студентам;
- практичні заняття у їх різноманітних формах (активне соціально-психологічне заняття, психотренінгові технології, бесіда з елементами дискусії, робота в малих групах, «мозковий штурм», ситуативний підхід, розв'язування задач, ділова гра, бесіда за «круглим столом», рольова гра, імітація);
- стандартизовані тести та поточне опитування;
- презентація результатів виконаних завдань та досліджень;
- індивідуальні заняття за керівництва викладача;
- самостійна робота студентів з літературою у бібліотеці, з Інтернет ресурсами тощо;
- індивідуальне завдання.

10. Методи контролю

При вивченні студентами курсу «Тренінг розвитку комунікативної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти» застосовуються такі методи оцінювання набутих знань:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- складання опорного конспекту теми; побудова структурно-логічної схеми теми, окремого питання;
- письмова контрольна робота;
- індивідуальне завдання;
- підсумковий контроль (залік).

Усне опитування; персональний контроль; презентація, реферативні повідомлення, розробка тренінгових занять; самостійна робота; контрольна робота; залік.

11. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти

1. Загальне уявлення про психологічний тренінг.
2. Специфічні риси і основні парадигми тренінгу. Групові норми
3. Цілі тренінгової роботи.
4. Переваги групової форми психологічної роботи.
5. Поняття про групову згуртованість. Гомогенність та гетерогенність тренінгових груп. Якісний склад тренінгових груп. Кількісний склад тренінгових груп
6. Ефективні методи проведення тренінгу.
7. Традиційна схема тренінгового заняття

8. Основні ролі ведучого групи.
9. Стили керівництва групою.
10. Характеристика особистості групового тренера
11. Соціально-психологічна специфіка спілкування
12. Особистість у контексті спілкування
13. Структура та функції спілкування
14. Види спілкування
15. Тактики та стилі спілкування
16. Стилi та засоби спілкування
17. Основні характеристики спілкування
18. Форми і види ділового спілкування та фактори впливу
19. Алгоритм проведення ділової бесіди
20. Різновиди бесід
21. Етапи бесід
22. Особливості телефонної ділової бесіди
23. Правила етикету ділової телефонної розмови
24. Мобільний телефон і ділові стосунки
25. Сутність та функції ділових переговорів
26. Стадії переговорів. Прийоми переговорів
27. Особливості ведення переговорів
28. Стилi переговорів
29. Підходи в переговорах
30. Особисті якості переговорника
31. Функції та стилі ведення переговорів
32. Алгоритм переговорів
33. Особливості проведення наради
34. Особливості проведення зборів
35. Особливості проведення ділової дискусії
36. Публічні виступи
37. Загальні відомості про невербальне спілкування.
38. Особистісний простір.
39. Сигнали очей.
40. Постава і поза.
41. Значення жестів.
42. Метамова, або як читати між рядками.
43. Слухання в процесі спілкування.
44. Слухання як активний процес.
45. Нереклексивне слухання.
46. Реклексивне слухання.
47. Конфлікти у спілкуванні
48. Основні управлінські культури: характерні риси та особливості.
49. Особливості спілкування з іноземцями.
50. Етика спілкування як прояв культури почуттів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
5	5	5	5	5	5	10	10	10		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно	
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре	зараховано
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві		
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має		

		фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок		
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

13. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Кадровий менеджмент» включає:

1. Опорний конспект лекцій.
2. Навчально-методичні посібники у локальній мережі університету.
3. Матеріали для самостійного опрацювання.
4. Методичні рекомендації для самостійної роботи.
5. Тестові завдання.

14. Рекомендована література

Основна література

1. Авраменко О. О., Яковенко Л. В., Шийка В. Я Ділове спілкування: Навчальний посібник. [За наук. ред. О. О. Авраменко]. Івано-Франківськ. «ЛілеяНВ». 2015. 160 с. http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/dilove_spilkuv_1.pdf
2. Гольдштейн А., Хомік В. Тренінг умінь спілкування: Як допомогти проблемним підліткам. Київ: Либідь. 2013. 519 с
3. Джонсон Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. [Пер. з англ. В. Хомика]. Київ : Вид. дім «КМ Академія». 2013. 288 с.
4. Коваленко А.Б. Психологія міжособистісного взаєморозуміння: підручник. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т». 2010. 215 с.
5. Ломачинська І.М. Основи корпоративної культури: навч. посіб. Київ : Ун-т «Україна». 2018. 280 с.
6. Методологічні аспекти планування та проведення ефективного тренінгу. Івано-Франківськ. 2016. 503 с.
7. Михальчук Ю.О. Динаміка групових процесів у розрізі психоаналітичних концептів теорії Семюеля Славсона. *«Дослідження інновацій та перспективи*

- розвитку науки техніки у XXI столітті» : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 25-26 листопада 2021 року). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Ч.4. 252 с. С. 144-148.
8. Михальчук Ю.О. Інтолерантність: витоки та особливості корекції. *Психологія та педагогіка у XXI столітті: перспективні та пріоритетні напрямки досліджень: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, Україна, 1-2 червня 2018 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології». 2018. 120 с.
 9. Михальчук Ю.О. Психологія конфліктності між структурами «Я-концепції»: теоретико-практичний аспект вивчення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: психологічні науки*. Випуск 4. Херсон : Херсонський державний університет. 2019. 282 с. С. 117-123.
 10. Михальчук Ю.О. Стимулювання просоціальної активності здобувачів: практика реалізації у ЗВО. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. Випуск 5. 2001. 112 с. С. 44-48.
 11. Михальчук Ю.О. Тренінг розвитку толерантності: практичний аспект. *Фактори розвитку педагогіки і психології в XXI столітті : Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції* : (м. Харків .Україна, 8-9 червня 2018 р.). Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень». 2018. 104 с. С. 73-78.
 12. Михальчук Ю.О. Тренінгові технології розвитку толерантності. *Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього : Збірник наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції* (18-19 травня 2018 р., м. Одеса). Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки». 2018. 120 с. С. 15-18.
 13. Опалюк О.М. Культура спілкування. Психологічні основи професійного спілкування: навч.- метод. посіб. Кам'янець-Подільський : МЕДОБОРИ. 2004. 192 с.
 14. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації: навч. посіб.. Чернівці: Книги-XXI. 2010. 528 с.
 15. Підлипна Л.В. Корекційно-розвивальні програми. Івано-Франківськ. 2015. 203 с.
 16. Почепцов Г.Г. Соціальний інжиніринг: соціо- і психотехніки управління великими масами людей. Київ: Альтерпрес, 2010. 253 с.
 17. Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навч. посіб. [за заг. ред. Є.Д. Скулиша]. Київ : Наук. вид. відділ НА СБ України. 2010. 248с.
 18. Філоненко М.М. Психологія спілкування: навчальний посібник/ М.М. Філоненко. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 224с. [file:///D:/User/Downloads/24_%20\(1\).pdf](file:///D:/User/Downloads/24_%20(1).pdf)
 19. Alm D. On the reasonableness of moral judgments. *Social theory a practice*. Tallahassee. 2000. V. 26. № 2. P. 251-277.
 20. Bell B. S., Wiechmann D., Ryan A. M. Consequences of organizational justice expectations in a selection system. *Journal of Applied Psychology*. 2006. V. 91. P. 455-466.

Допоміжна

1. Баб'як Т. Вправи з психокорекції. *Психолог*. 2002. № 6. С. 5-9.
2. Бовт О.В. Психокорекційна робота з попередження агресивності дітей молодшого шкільного віку. *Практична психологія та соціальна робота*. 2008. № 1. С. 18-22.
3. Винославська О.В., Малигіна М.П. Людські стосунки. Київ. 2006.
4. Вінда О.В., Коструб О.П., Сомова І.Г., Формування навичок здорового способу життя у дітей і підлітків за проектом «Діалог»: Навчально-методичний посібник. Київ. 2004.

5. Вітенко І.С., Борисюк А.С., Вітенко Т.І. Соціально-психологічний тренінг: цикл вправ для підготовки лікарів-медичних психологів. Чернівці. 2018. 143 с.
6. Головаха Є.І., Паніна Н.В. Психологія людського взаєморозуміння. – 2-е вид. зі змінами та доп. Київ : Україна-Інститут соціології НАН України. 2002. 223 с. <http://i-soc.com.ua/assets/files/book/golovaha/gpcv.pdf>
7. Джонсон Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. [Пер. з англ. В.Хоміка]. Київ : Вид. дім «КМ Академія». 2003. 288 с.
8. Ділові контакти з іноземними партнерами: Навч.-практ. посібник для бізнесмена. Київ : Вид-во Європ. Ун-ту. 2014. 284с.
9. Етика ділового спілкування: навчальний посібник для вузів [за ред. Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук]. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 344 с. http://www.cul.com.ua/preview/Etika_dilovogo_spilk_Gricenko.pdf
10. Єфремцева С.А. Тренінг спілкування для старшокласників. [За ред. Ю.З. Гільбуха]. Київ : Ін-т психології АПН України. 2004. 80 с.
11. Корекційна робота психолога. [Упоряд. О.Главник]. Київ : Шкільний світ. 2002. 112с. (Психолог. Бібліотека. Вип.3).
12. Корекційно-тренінгова програма «Самовдосконалення». *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 4.
13. Корекційно-тренінгова програма «Самовдосконалення». *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 5.
14. Мотиваційний тренінг. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. № 8. С. 56-87.
15. Палеха Ю.І. Етика ділових відносин: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; М-во освіти і науки України Київ : Кондор, 2008. 356с. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR1/CD/ETUKA_DV.pdf
16. Психокорекційна програма «Я бажаю змінитися». *Психолог*. 2005. № 10. С. 54-69.
17. Психологічний клімат колективу / [Упоряд.: О.Марінушкіна, за заг. ред. С. Максименко, О. Главник]. Київ : Главник. 2004. 96 с.
18. Солдатова І., Шайгерова Л., Шарова О. Тренінг толерантності для підлітків. *Психолог*. 2002. № 21-24. С. 57-71.
19. Тренінг саморозкриття. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 7. с. 80-87.
20. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навчальний посібник для вузів. Київ : Академвидав. 2004. 280 с.
21. Шелянюк І.Я. Короткий індекс самоактуалізації та шкала ясності «Я-копцепції». *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. № 6. с. 26-27.
22. Школа спілкування. *Психолог*. 2005. № 21-22. с.66-74.
23. Шовкун І.Г. Основи ділової комунікації: Практикум з навчального курсу «Основи ділової комунікації». Запоріжжя : ЗНУ. 2013. http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/dilove_spilkuv_1.pdf
24. Як навчити школярів розв'язувати конфлікти. *Практична психологія та соціальна робота*. 1999. № 8. С. 41-47.

15. Інформаційні ресурси

1. [1. www.ebk.net.ua/Book](http://www.ebk.net.ua/Book)
2. http://www.univertv.ru/video/psihologiya/socialnaya_psihologiya/doncov_kurs_lekcij_socialnaya_psihologiya/psihologiya_obweniya_i_verbalnaya_kommunikaciya/
3. <http://psylib.org.ua/books/andrg01/txt05.htm>
4. <http://svyato.su/9-что-takoe-neverbalnaya-kommunikaciya.html>
5. <http://www.it-med.ru/library/v/verbalne.htm>
6. http://psihfak-mgggu.narod.ru/materials/psihol_ob/ps_obsh.html
7. <http://lifeglobe.net/blogs/details?id=479>
8. <http://psyberia.ru/tests/gesture/>

9. http://soznaniye.at.ua/publ/teorija_lzhi/raspoznavanie_vranja_chast_1/2-1-0-4
10. www.twirpx.com/file/575990/
11. [http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/dilove_spilkuv_1 .pdf](http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/navichki_pracevlasht/dilove_spilkuv_1.pdf)
12. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR1/CD/ETUKA_DV.pdf
13. <http://lovereads.me/read/66048/2>
14. http://www.cul.com.ua/preview/Etika_dilovogo_spilk_Gricenko.pdf